

Kiedy roszczenie ulega przedawnieniu? Co zyskujemy?

15 Marca, 2018r.

Termin „przedawniony” oznacza taki, który stracił ważność czy też moc prawną z uwagi na upływ określonego czasu. Kodeks cywilny w art. 117. § 1. wskazuje, iż z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Co należy przez to rozumieć?

Przedawnieniu ulegają tylko roszczenia majątkowe, a więc takie, które skierowane jest do indywidualnie określonej osoby, których da się określić wartość ich przedmiotu, czyli np. roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej. Nie ulegają przedawnieniu roszczenia procesowe np. o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (wyrok SN z dnia 27 sierpnia 1976 r., II CR 288/76), czy też roszczenia niemajątkowe np. wynikające z naruszenia dóbr osobistych.

Przedawnienie nie powoduje jednak wygaśnięcia obowiązku zaspokojenia roszczenia, ale daje zobowiązanemu prawo do podniesienia zarzutu go obezwładniającego, co w konsekwencji prowadzi do odmowy jego spełnienia. Roszczenie co prawda nadal istnieje, ale nie może być już przymusowo wyegzekwowane. Przekształca się ono w „roszczenie niezupełne” co oznacza, że wierzyciel może w dalszym ciągu podejmować próby dochodzenia swych praw zarówno poprzez wezwania do zapłaty, jak i w drodze postępowania sądowego, a dłużnik może się od roszczenia uchylić.

Warto podkreślić, że regulacje dotyczące instytucji przedawnienia mają charakter bezwzględnie obowiązujący, tj. w myśl art. 119. Kodeksu cywilnego terminy przedawnienia nie mogą być skracane ani przedłużane przez czynność prawną.

Skutek prawny wiąże się więc z upływem czasu. Regulacja artykułu 117 § 2 Kodeksu cywilnego wprost wskazuje, że po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne. Kodeks cywilny wyróżnia dwa podstawowe terminy przedawnienia. Co do zasady, stosowany jest termin 10 letni, jednakże dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wynosi on 3 lata.

Co należy rozumieć przez świadczenia okresowe? Roszczenie o świadczenie okresowe charakteryzuje się następującymi cechami: przedmiotem świadczenia muszą być pieniądze lub rzeczy oznaczone rodzajowo, w ramach jednego i tego samego stosunku prawnego dłużnik ma spełnić wiele świadczeń jednorazowych, spełnienie tych świadczeń następuje w określonych regularnych odstępach czasu oraz świadczenia te nie składają się na pewną z góry określoną całość (wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 16 października 2016 r., sygn. akt II Ca 864/14), a to np. czynsz najmu płatny co miesiąc, raty płatne co określony czas, itp.). Natomiast, jeżeli chodzi o świadczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej to roszczenia muszą być ściśle związane z umowami zawieranyymi przez przedsiębiorcę. Są to roszczenia z umów zawieranych w ramach podstawowej działalności przedsiębiorcy.

Wspomnieć jednak należy, że mocodawca na mocy przepisów szczególnych przewidział inne niż powyższe terminy przedawnienia, m.in.:

- 6 miesięcy dla roszczeń biorącego pożyczkę o wydanie przedmiotu pożyczki od chwili, gdy przedmiot pożyczki miał być wydany,
- 3 lata dla roszczeń przeciwko wieczystemu użytkownikowi o naprawienie szkód wynikłych z niewłaściwego korzystania z gruntu Skarbu Państwa lub gruntu należącego do jednostek samorządu terytorialnego bądź ich związków, jak również roszczenie wieczystego użytkownika o wynagrodzenie za budynki i urządzenia istniejące w dniu zwrotu użytkowanego gruntu,
- rok dla roszczeń o usunięcie wady lub wymianę rzeczy sprzedanej na wolną od wad przedawnia się z upływem roku, licząc od dnia stwierdzenia wady.

Badając więc, czy dane roszczenie uległo przedawnieniu w pierwszej kolejności należy ustalić skąd ono wynika i czy dla roszczeń z danego typu ustawodawca przewidział szczególne regulacje. Brak szczególnej regulacji dla roszczenia, które do nas skierowano,

to stosujemy się do ogólnej zasady, która przewiduje zwykły okres 10 lat, a dla świadczeń okresowych i roszczeń związanych z działalnością gospodarczą 3 lata.

Nie można jednak zapomnieć o dyspozycji zawartej w art. 125. § 1. k.c. która mówi, że Roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również rozczenie stwierdzone ugodą zawartą przed sądem albo przed sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd, przedawnia się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin przedawnienia roszczeniem tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób rozczenie obejmuje świadczenia okresowe, rozczenie o świadczenia okresowe należne w przyszłości ulega przedawnieniu trzyletniemu.

Następnie, bieg terminu przedawnienia, który dopasowaliśmy do danego typu roszczenia, należy liczyć od dnia, w którym rozczenie stało się wymagalne, a więc np. od dnia określonego w umowie, wskazanego w fakturze albo w dniu spełnienia się określonego przez strony zdarzenia. Najczęściej termin wymagalności jest określony przez podanie daty, do której to konkretne świadczenie powinno zostać spełnione. W przypadku np. zapłaty rachunku, na którym zaznaczono, iż płatność powinna nastąpić do dnia 10-ego danego miesiąca to rozczenie o zapłatę staje się wymagalne w dniu następnym, tj. z dniem 11-ego danego miesiąca. Od tego dnia wierzyciel może już przymuszać do wypełnienia zobowiązania.

Jeżeli obliczając termin wyszło, że rozczenie wierzyciela jest przedawnione należy pamiętać, iż uchylić się od jego zapłaty możliwe jest wyłącznie po podniesieniu zarzutu przedawnienia, bowiem Sąd nie bierze pod uwagę przedawnienia z urzędu. Sąd uwzględnia upływ terminu wyłącznie na zarzut dłużnika, przeciwko któremu przysługuje przedawnione rozczenie i oddala wniesione powództwo.

Korzystanie więc z zarzutu przedawnienia jest "czynieniem użytku ze swego prawa" w szerokim znaczeniu przyjętym w art. 5 KC. Podniesienie tego zarzutu sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub zasadami współżycia społecznego nie jest skuteczne (uchw. SN(7) z 29.11.1996 r., II PZP 3/96, OSNAP 1997, Nr 14, poz. 249) .